

Stödpersonsverksamheten

Stödpersonverksamheten

Sofia Wange, handläggare Patientnämndens kansli

2024-11-04

Innehåll

1. Inledning	4
1.1. Syfte.....	4
2. Stödpersonverksamheten	4
3. Statistik stödpersonsärenden	6
4. Patienten	7
4.1. När patienten vill att stödpersonsuppdraget avslutas	8
4.2. När patienten är nöjd med att ha stödperson.....	8
5. Stödpersonerna	10
5.1. Hur är det att vara stödperson?	10
5.2. Finns det positiva saker med att vara stödperson? Om ja, vad?	10
5.3. Finns det något som har varit/är svårt med att vara stödperson? Om ja, vad?	11
5.4. Skulle du önska mer stöd av patientnämndens kansli? Om ja, med vad?	12
5.5. Skulle du önska något mer av vården (där patienten är intagen)? Om ja, med vad?	12
5.6. Vad brukar du och patienten göra tillsammans?	12
6. Vårdgivaren	13
6.1. Hur arbetar ni på din avdelning med att säkerställa att patienten känner till att hen har rätt att få en stödperson.....	13
6.2. Ingår information om stödpersoner och patienternas rätt till stödperson i introduktionen av nya anställda på din avdelning?	14
6.3. Diskuteras patientens rätt till stödperson på arbetsplatsträffar eller andra personalmöten?	14
6.4. Skulle ni vilja ha mer information/stöd från patientnämnden om stödpersonsuppdrag, vad en stödperson gör etcetera? I så fall, vad?.....	14
6.5. Har ni några frågor eller funderingar som gäller stödpersonsuppdraget och patientens rätt till stödperson? Om ja, vilka frågor/funderingar?	14

1. Inledning

Enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård och lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård har dömda och tvångsintagna psykiskt sjuka patienter rätt att få en stödperson under tiden vården pågår och upp till fyra veckor efter att vården har upphört. Personer som hålls isolerade enligt smittskyddslagen (2004:168) har också rätt att få en stödperson. Stödpersonen ska vara en länk mellan patienten och samhället och även öka samhällets insyn i den psykiatriska tvångsvården. Stödpersonen ska ”bistå i personliga frågor”. I förarbeten sägs bland annat att stödpersonen har rätt att delta i länsrättsförhandlingar som stöd, om patienten så önskar. Det är patientnämnden som utser stödpersoner för patienter som vill ha en sådan.

Denna rapport har tagits fram i enlighet med patientnämndens verksamhetsplan för år 2024 och följande tas upp i rapporten:

- Hur stödpersonsverksamheten har sett ut under 2019–2024 avseende antal ärenden, hur många stödpersoner som har utsetts och hur stor andel som gäller patienter som vårdas enligt LRV respektive LPT.
- Patienters upplevelser av att ha eller ha haft en stödperson.
- Stödpersoners upplevelse av att vara stödpersoner och vad stödpersonerna och patienterna brukar göra tillsammans.
- Hur vården arbetar med stödpersonsfrågor.

1.1. Syfte

Det övergripande syftet med rapporten är att dess innehåll ska kunna bidra till att ge en överblick hur stödpersonsverksamheten har sett ut under 2019–2024 samt vad patienter, vårdgivare och stödpersoner har för erfarenheter av stödpersonsverksamheten.

2. Stödpersonsverksamheten

Här beskrivs kortfattat hur stödpersonsverksamheten ser ut.

Patientnämndens kansli har i uppdrag att rekrytera stödpersoner. Det fanns, den 31 oktober 2024, 28 stödpersoner. Det krävs ingen speciell erfarenhet eller kunskap för att kunna bli stödperson, men man bör ha ett intresse för människor. Den som är intresserad av att bli stödperson kan anmäla sitt intresse genom ett formulär på patientnämndens webbplats. Stödpersoner har även rekryterats genom att en annons har publicerats på Region Örebro läns facebookside.

När en patient vill ha en stödperson, eller om vårdpersonalen anser att det finns skäl att utse en sådan, kontaktas patientnämnden. Detta kan göras av vården eller av

patienten själv. Vid behov tar Patientnämndens kansli därefter de kontakter som behövs för att säkerställa att patienten verkligen vill ha en stödperson och att patienten vårdas enligt LPT eller LRV.

Vad gäller rättspsykiatrisk vård skickar vården meddelande till Patientnämndens kansli när en patient skrivs in för sådan vård. Kontakt tas då alltid med avdelningen för att höra om patienten vill ha stödperson.

Om patienten vill ha stödperson ordnas möte med stödperson, patient och handläggare. Oftast är även personal från avdelningen med. Under detta möte får patienten information om vad stödpersonen gör. Patienten bör också, innan dess, ha fått information från personalen om vad stödpersonens uppgift är. Patienten får också en del annan information under mötet, bland annat om stödpersonens tystnadsplikt och behandlingen av personuppgifter.

Arvode betalas ut till stödperson som har uppdrag och som har rapporterat vilka kontakter som har tagits med patienten. Resersättning betalas också ut för de stödpersoner som åker bil eller buss för att träffa patienten.

Patientnämndens kansli har i uppdrag att ge stöd och utbildning till stödpersonerna. Därför anordnas varje år möten och konferenser för stödpersoner.

Patientnämndens kansli har utformat en broschyr som heter "Vill du ha en stödperson?". Här beskrivs kortfattat vem som kan få stödperson och vad stödpersonen gör och inte gör. Broschyren skickas ut till avdelningar där patienter kan vårdas enligt LPT eller LRV, så att personalen kan dela ut broschyren till sina patienter.

3. Statistik stödpersonsärenden

Vården meddelar patientnämndens kansli om det finns skäl att utse stödperson. Patienten kan också själv meddela att hen vill ha stödperson. Här redogörs för hur många meddelanden som patientnämndens kansli har fått in med anmälan om att det kan finnas skäl att utse stödperson och hur många av dessa som har resulterat i att stödperson har utsetts samt hur stor andel som gäller patienter som vårdas enligt LPT respektive LRV.

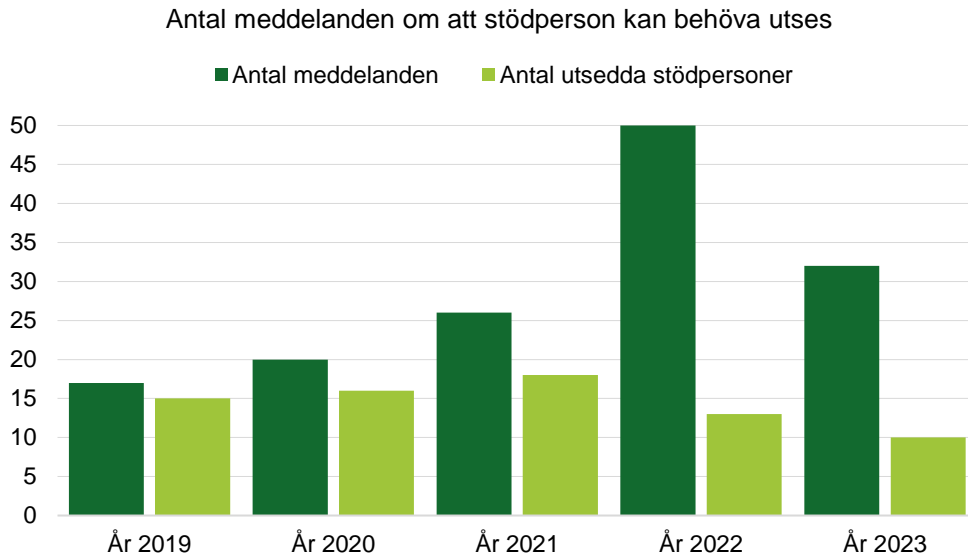

Diagram 1. Diagrammet visar hur många meddelanden om att det kan finnas skäl att utse stödperson som mottagits av Patientnämndens kansli samt hur många av dessa som har resulterat i att stödperson har utsetts för patienten.

Det är svårt att dra några slutsatser utifrån ovanstående tabell, men det som sticker ut är att det under år 2022 inkom många fler meddelanden om att det kan finnas anledning att utse stödperson än vad det gjorde under något annat av de år som redovisas i denna rapport. I maj 2021 genomfördes en informationsinsats för chefsöverläkare i psykiatrin. Möjligtvis är det högre antalet meddelanden år 2022 en effekt av informationsinsatsen året dessförinnan. Utöver informationsinsatsen arbetades det år 2021 fram ett nytt rutindokument gällande hanteringen av stödpersonsärenden och information om stödpersonsverksamheten skickades ut till alla berörda avdelningar i vården. Även detta kan ha påverkat antalet meddelanden under år 2022.

Från första januari 2024 till och med oktober 2024 har det inkommit 36 meddelanden om att det kan finnas skäl att utse stödperson och i 13 ärenden har detta lett till att stödperson har utsetts.

Andel ärenden som gäller LPT respektive LRV

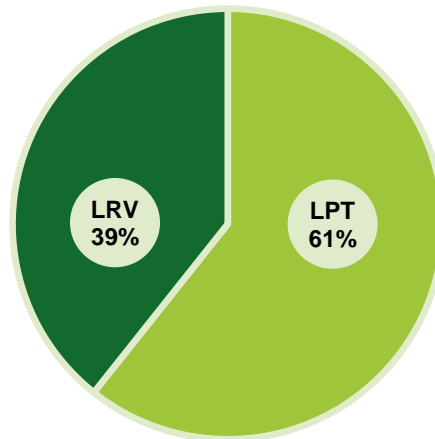

Diagram 2. Diagrammet ovan visar hur många ärenden som gäller LPT och hur många som gäller LRV. Det har under 2019–2023 inkommit totalt 145 meddelanden om att det kan förekomma skäl att utse stödperson. Av dessa gäller 88 ärenden patient som vårdas enligt LPT och 57 ärenden patient som vårdas enligt LRV.

Det har, enligt Diagram 2, under 2019–2023 inkommit fler meddelanden om att det kan finnas skäl att utse stödperson för patienter som vårdas enligt LPT än vad gäller patienter som vårdas enligt LRV. Anledningen till detta är med största sannolikhet att färre patienter får vård enligt LRV.

Pågående stödpersonsuppdrag

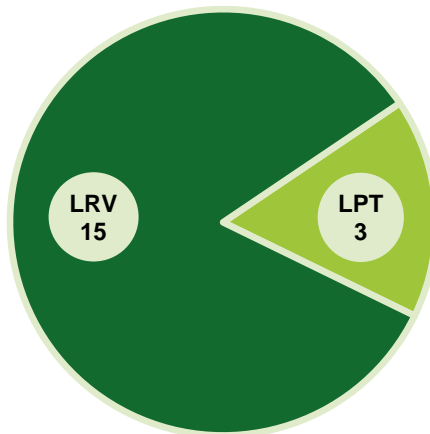

Diagram 3. Den 31 oktober 2024 fanns 18 pågående stödpersonsuppdrag, varav 15 gäller patient som vårdas enligt LRV och tre gäller patient som vårdas enligt LPT.

4. Patienten

När en patient får en stödperson ska Patientnämndens kansli kontakta patienten eller vårdpersonalen inom ungefär en månad för att höra hur det fungerar. Det ska också göras stickprovskontroller där patienten får berätta hur ofta hon eller han träffar

stödpersonen och hur de upplever kontakten. När ett stödpersonsuppdrag har avslutats ska patienten få följande frågor:

- Vilken nytta har du haft av att ha en stödperson?
- Hade du önskat något mer av kontakten med din stödperson?

Ovanstående kontakter med patienter finns dokumenterade och har granskats för att i den här rapporten kunna ge en fingervisning av vad patienterna tycker om att ha stödperson. Vid granskning av dokumentationen framkommer att det i flera fall varit svårt för Patientnämndens kansli att nå patienten. Ibland har Patientnämndens kansli istället haft kontakt med vårdpersonal (om patienten fått slutenvård).

Totalt har dokumentationen i 37 ärenden granskats för att ge en inblick i patienternas upplevelse av att ha en stödperson.

4.1. När patienten vill att stödpersonsuppdraget avslutas

Vid ett antal tillfällen har stödpersonsuppdrag upphört på patientens initiativ medan vård enligt LPT eller LRV fortfarande pågår. Det har berott på att kontakten mellan patienten och stödpersonen inte har fungerat tillfredsställande eller att patienten har haft en bild av vad en stödperson ska göra som inte överensstämmer med vad uppdraget faktiskt innefattar. Det har också förekommit att patienten inte längre ansett sig ha behov av den hjälp som en stödperson kan erbjuda.

4.2. När patienten är nöjd med att ha stödperson

I de flesta fall har det framkommit att patienten tycker att det har varit bra att ha stödperson. I vissa fall är det patientens kontaktperson på avdelningen som har uppgett att det fungerar bra

Nedanstående citat är tagna från handläggares dokumentation i ärenden där patienten har eller har haft stödperson och är nöjd med stödpersonen.

”Patienten svarar att det är kanon att ha stödperson. Det fungerar utmärkt, patienten är mer än nöjd. Patienten tycker att det är skönt att ha någon att tala med, även om hon redan har vänner och familj”.

*”Det har varit väldigt skönt att få tala med någon och att kunna tala ut.
Om patienten skulle bli inlagd igen med LPT så vill patienten gärna att vi
kontaktar samma stödperson och frågar om denna vill ha uppdraget”.*

”Stödpersonen är guld värd”

*”Patienten säger att kontakten fungerar mycket bra, hon är så tacksam
för att ha fått ett stöd i tillvaron...”*

5. Stödpersonerna

Sju stödpersoner har kontaktats via telefonsamtal, sms eller e-post. Följande frågor har ställts till stödpersonerna:

1. Hur är det att vara stödperson?
2. Finns det positiva saker med att vara stödperson? Om ja, vad?
3. Finns det något som har varit/är svårt med att vara stödperson? Om ja, vad?
4. Skulle du önska mer stöd av patientnämndens kansli? Om ja, med vad?
5. Skulle du önska något mer av vården (där patienten är intagen)? Om ja, med vad?
6. Vad brukar du och patienten göra tillsammans?

5.1. Hur är det att vara stödperson?

Här nämner flera stödpersoner att de känner att de är till nytta för patienten. De känner sig också betydelsefulla för patienten. Nedan visas några citat från kontakten med stödpersonerna. Ingen stödperson uppger att det är jobbigt att vara stödperson.

”Det är en stor insats att bara vara till”

”...det känns som om man gör nytta och är betydelsefull för patienten”

Exempel på övriga svar är att det är roligt och att det är en bra sysselsättning att ha bredvid jobbet. Alla stödpersoner som har svarat har framhållit att de känner att uppdraget som stödperson är något positivt.

5.2. Finns det positiva saker med att vara stödperson? Om ja, vad?

Här uppger alla stödpersoner att det är positivt att vara stödperson. Som stödperson känner man att man är viktig för patienten. Två stödpersoner uppger att man får prata

med människor som man inte annars skulle umgås med. En stödperson nämner att det är utvecklande för stödpersonen som individ att vara stödperson. Nedan visas några citat från stödpersoner.

”Man känner att man gör nytta”

”Man är en medmänniska, man hjälper folk i utsatta positioner”

”Det är positivt, lite av ett fritidsnöje”

5.3. Finns det något som har varit/är svårt med att vara stödperson? Om ja, vad?

Fem av sju stödpersoner svarar att det finns något som har varit svårt/är svårt i deras uppdrag som stödpersoner. En stödperson nämner att personalen har använt sekretessen och därför inte kunnat svara stödpersonen, när denne har ringt avdelningen där patienten vårdas. En annan stödperson upplever svårigheter i kommunikationen mellan personal och stödperson. Denna stödperson har inte fått tillräcklig information om patienten, till exempel har stödpersonen inte fått veta att patienten har blivit utskriven. Två stödpersoner nämner att det ibland kan vara svårt att boka tider för mötena och att hitta tider för möten som passar både patient och stödperson. En stödperson nämner att det kan vara svårt att känna att man har den tid som patienten önskar. Övriga två stödpersoner uppger att de inte har råkat ut för några svårigheter i rollen som stödperson.

5.4. Skulle du önska mer stöd av patientnämndens kansli? Om ja, med vad?

En stödperson har svarat ja på den frågan. Här rör det sig om hur stödpersonerna rapporterar in sina uppdrag till patientnämndens kansli. Stödpersonen önskar att det skulle finnas rapportblad via 1177, som man kan fylla i allteftersom. Som det ser ut nu finns inte den möjligheten, allt måste fyllas i med en gång och sedan skickas iväg. Övriga svarar nej på frågan.

5.5. Skulle du önska något mer av vården (där patienten är intagen)? Om ja, med vad?

Två stödpersoner uppger att de skulle vilja ha en bättre kommunikation med vården. Till exempel vill stödpersonerna veta när patienten mår sämre, så att de skulle kunna stötta patienten bättre. De två stödpersonerna önskar överhuvudtaget mer information om patienten. Övriga stödpersoner uppger att det fungerar bra.

5.6. Vad brukar du och patienten göra tillsammans?

Det vanligaste som stödpersonerna uppger är att de fikar och tar promenader, om patienten får gå ut. Lunch förekommer också. Två stödpersoner uppger att de har spelat kort med patienten. En stödperson uppger att hon har hjälpt patienten med pappersarbete, till exempel att söka olika ersättningar när det är möjligt. Samma stödperson har också följt med patienten till butiker, när patienten behöver handla. Utflykter nämns också. Nedan visas några citat från stödpersonerna.

”Vi har gjort utflykter lite då och då så vi kommer bort från sjukhusområdet”

”Lunch och fika är mest populärt”

”När jag träffade patienten i besöksrummet spelade vi oftast kort”

6. Vårdgivaren

Följande frågor har ställts till alla enhetschefer på de avdelningar där patienter kan vårdas enligt LPT eller LRV:

1. Hur arbetar ni på din avdelning med att säkerställa att patienten känner till att hen har rätt att få en stödperson?
2. Ingår information om stödpersoner och patienternas rätt till stödperson i introduktionen av nya anställda på din avdelning?
3. Diskuteras patientens rätt till stödperson på arbetsplatsträffar eller andra personalmöten?
4. Skulle ni vilja ha mer information/stöd från patientnämnden om stödpersonsuppdrag, vad en stödperson gör etc.? I så fall, vad?
5. Har ni några frågor eller funderingar som gäller stödpersonsuppdraget och patientens rätt till stödperson? Om ja, vilka frågor/funderingar?

Frågorna har skickats via mejl till sex enhetschefer, fem enhetschefer har svarat.

6.1. Hur arbetar ni på din avdelning med att säkerställa att patienten känner till att hen har rätt att få en stödperson.

En enhetschef svarar att de flesta patienter har stödperson och att det på avdelningen naturligt ingår att lyfta frågan om stödperson till patienten och guida patienten vid behov. Två enhetschefer uppger att läkaren alltid informerar om möjligheten att få stödperson. Patienten informeras sedan under olika samtal. En enhetschef uppger att patienten får information om sin rätt till stödperson på inskrivningssamtalet. En enhetschef uppger att patienten får information vid inläggning och att utskrivningssamordnare på avdelning har koll på det. Man tar också upp frågan på ronder.

Två enhetschefer uppger att de, förutom övrig information, dessutom alltid delar ut broschyren ”Vill du ha en stödperson” till patienterna.

6.2. Ingår information om stödpersoner och patienternas rätt till stödperson i introduktionen av nya anställda på din avdelning?

Två enhetschefer uppger att information om detta ingår i introduktionen av nya anställda, tre enhetschefer uppger att det inte ingår i introduktionen av nya anställda och en enhetschef uppger att det ingår i introduktionen av läkare. De som uppger att det inte ingår i introduktionen uppger att den nyanställda får information om detta senare, när det blir aktuellt.

6.3. Diskuteras patientens rätt till stödperson på arbetsplatsträffar eller andra personalmöten?

En enhetschef uppger att patientens rätt till stödperson ibland tas upp på arbetsplatsträffar. Övriga svarar att denna fråga generellt inte tas upp på arbetsplatsträffar, men att frågan kan diskuteras på andra möten, som till exempel ronder och planeringsdagar. I svaren nämns också att även om man generellt inte tar upp frågan på arbetsplatsträffar så har det hänt att man har fått information om stödpersoner och patientens rätt till stödperson på dessa möten av Patientnämndens kansli och Riksförbundet Frivilliga Samhällsarbetare.

6.4. Skulle ni vilja ha mer information/stöd från patientnämnden om stödpersonsuppdrag, vad en stödperson gör etcetera? I så fall, vad?

Två enhetschefer svarar att behovet inte är så stort nu, men att man vet att man kan höra av sig till patientnämnden om det behövs. En enhetschef behöver flera broschyrer ”Vill du ha en stödperson?”, vilka skickas till avdelningen. En enhetschef svarar att det alltid kan vara bra med information om vad en stödperson kan göra. En enhetschef svarar att hon gärna bjuder in patientnämndens kansli till en arbetsplatsträff för att ge personalen information igen, det var uppskattat när handläggare från patientnämndens kansli var där vid tidigare tillfälle och informerade.

6.5. Har ni några frågor eller funderingar som gäller stödpersonsuppdraget och patientens rätt till stödperson? Om ja, vilka frågor/funderingar?

Enhetscheferna har inga frågor just nu. Två enhetschefer nämner att de vet att de kan kontakta patientnämndens kansli om det uppkommer frågor.

Postadress Patientnämnden, Box 1613, 701 16 Örebro

Besöksadress Landbotorpsallén 25 A, Örebro

Telefon 019-602 27 60

www.regionorebrolan.se/patientnamnden